

ความรักในสะใภ้จ้าว

Love In Sapai Jao

กาญจนา วิชญาปกรณ์¹

Kanchana Witchayapakorn

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์คตินิยมของความรัก และกลวิธีการประกอบสร้างความรัก ในสะใภ้จ้าว ด้วยมุมมองของสัญศาสตร์ ผลการวิจัย พบคตินิยมของความรักที่ตรงข้ามกัน 2 คติ คือ คตินิยมการคลุมถุงชน และ คตินิยมการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง ส่วนกลวิธีการประกอบสร้างความรัก ปรากฏ 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการสร้างความรัก จากองค์ประกอบของตัวบท ซึ่งใช้พรหมลิขิตกับรักสามเส้าเป็นแนวเรื่องหลัก และกลวิธีการสื่อความรักด้วยกลวิธีการบอกโดยอ้อม และการเอ่ยคำว่า“รัก”โดยตรง คตินิยมของความรัก และกลวิธีการประกอบสร้างความรัก ล้วนสื่อความหมายของความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับความรัก การแต่งงาน ครอบครัวยุคใหม่ และชนชั้นของคู่ครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหญิงที่เป็นสะใภ้จ้าว โดยมีระบบอุปถัมภ์และค่านิยมด้านบุญคุณของไทย เป็นกลไกกำกับควบคุม การเลือกคู่ครองของบุตรหลาน เพื่อมุ่งธำรงผลประโยชน์หลักของวงศ์ตระกูล ด้านความมั่นคงของสถานภาพทางสังคม และความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ รวมทั้งใช้ความเชื่อในเรื่องพรหมลิขิตเป็นพลังถ่วงดุล และรวมขอมความสัมพันธ์ของ อำนาจดังกล่าว

คำสำคัญ: ความรัก สะใภ้จ้าว คตินิยมของความรัก กลวิธีการประกอบสร้างความรัก

Abstract

The purposes of this research are to analyze the ideology of love and the construction of love in *Sapai Jao* with the semiology theory. The study found that the binary opposition between the concept of arranged marriage and choice marriage is the foundation of the ideology of love in *Sapai Jao*. There are two techniques in the construction of love in *Sapai Jao*. The first one is textual technique, through the usage of destiny and love triangle theme, while the other one is love-communication technique, by directly and indirectly uttering the word “love.” The ideology of love and the consecution techniques of love in *Sapai Jao* both represent the power relationship between love, marriage, family, gender, and social class between couple, especially the daughter-in-law of a royal family, by having the Thai patronage system and the Thai value of gratefulness and obligation for parents as the main mechanisms in controlling the selection for the appropriated partner for the descendant. This is to maintain the benefit of the family in terms of social and economic prosperity. Furthermore, the belief in destiny, as seen in the story, can balance and compromise the oppositions in the said power relationship.

Keywords: love, daughter-in-law of a royal family, ideology of love, technique in the construction of love

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

บทนำ

ในปัจจุบันเรื่องเล่าเพื่อความบันเทิง เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมอย่างมากประเภทหนึ่ง ซึ่งมีรูปแบบการนำเสนอแตกต่างกัน ดังที่นพพร ประชากุล (2552ก, หน้า 237) กล่าวถึงไว้ สรุปได้ว่าเรื่องเล่ามีหลายรูปแบบ ทั้งเรื่องสมมุติขึ้น เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย ภาพยนตร์ หรือเรื่องที่อิงข้อเท็จจริง เช่น ข่าว สารคดี หรือเรื่องที่ใช้ภาษาถ้อยคำ ตัวอย่างเช่น นวนิยาย และเรื่องที่ใช้ภาพเป็นสื่อ เช่น ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ ส่วนกาญจนา แก้วเทพ (2549) ได้จำแนกสื่อออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ สื่อประเภทวจนภาษาในรูปของภาษาพูด และภาษาเขียน เช่น บทกลอน เรื่องเล่า สื่อประเภทพฤติกรรม เช่น วัฒนธรรมประเพณี การแสดง การละเล่นต่าง ๆ สื่อประเภทวัตถุ คืออุปกรณ์ ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ และสื่อประเภทวจนภาษา เช่น กิริยาอาการ ระยะเวลา สถานที่ ฯลฯ

เรื่องเล่าเพื่อความบันเทิงที่นิยมกันในปัจจุบัน มีทั้งประเภทใช้ถ้อยคำและไม่ใช้ถ้อยคำ ดังเช่น นวนิยาย ละครโทรทัศน์ เป็นต้น ได้รับความนิยมที่แพร่หลายประการหนึ่ง คือ นำเรื่องเล่าประเภทถ้อยคำ โดยเฉพาะนวนิยายมาดัดแปลงเป็นสื่อภาพเคลื่อนไหว ตัวอย่างเช่น นวนิยายเรื่อง ปริศนา บทประพันธ์ของ ว.ณ. ประมวญมารค หรือพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิตที่ได้รับการดัดแปลง เป็นภาพยนตร์ ละครเวที และละครโทรทัศน์หลายครั้ง (2560) เรื่องเล่าเรื่องนี้ นำเสนอความรักของชายเชื้อสายเจ้า กับสาวสามัญชน กระแสความนิยมการอ่านการชมเรื่องเล่าลักษณะนี้มีเรื่อยมา ดังกรณีของสะใภ้จ้าว

สะใภ้จ้าว เป็นนวนิยายของ “รจนา” หรือสุภาวดี เทวกุล ณ อยุธยา พิมพ์ร่วมเล่มครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2510 ต่อมาได้รับการดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ในปี พ.ศ. 2545 และนำมาสร้างใหม่ในปี พ.ศ. 2558 ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ผลิตโดยบริษัท บรอดคาซท์ไทย เทเลวิชั่น (สะใภ้จ้าว, 2017) แม้ละครโทรทัศน์จะมีการปรับปรุงเพิ่มเติมทั้งเรื่องราว และตัวละครให้เป็นแนวโรแมนติกคอมเมดี้ แต่ยังคงแนวรักโรแมนติกเป็นหลักเช่นเดียวกับฉบับนวนิยาย

เนื้อความ กล่าวถึงเสด็จพระองค์หญิงสกลวุฒิมังค์ เสด็จป่าของม.ร.ว.ดิเรกราชวิทย์ หรือคุณชายโตม.ร.ว.กิตติราชวินทร์ หรือคุณชายรอง และ ม.ร.ว.บดินทรชทรงพล หรือคุณชายเล็ก เสด็จ ฯ ทรงรับศรีจิตราหลานสาวของคุณสวาศค์กับคุณสร้อยเข้าวัง เพื่อเตรียมหมั้น และแต่งงานกับคุณชายรองผู้สืบทอดมรดก แต่คุณชายรองไม่เต็มใจ เพราะมีคนรักอยู่แล้ว คือ ม.ร.ว.เทพีเพ็ญแสง หรือคุณหญิงก้อย ซึ่งแต่งงานกับอัสนีย์แต่หย่าร้างกันแล้ว วันหนึ่งสาลินน้องสาวของศรีจิตรา พบคุณชายรองกำลังพลอดรักอยู่กับคุณหญิงก้อย จึงเกิดการโต้เถียงกันขึ้น จนสาลินบอกว่าตนเป็นน้องสาวของศรีจิตรา ทำให้คุณหญิงก้อยรู้ว่าคุณชายรองมีคู่หมั้นแล้วจึงโกรธคุณชายรอง ส่วนคุณชายรองโกรธสาลิน เพราะถือว่าเธอคือต้นเหตุที่ทำให้คุณหญิงก้อยโกรธเคืองตน สาลินรู้สึกโกรธเกลียดคุณชายรอง เพราะมีคู่รักอยู่แล้วแต่ไม่ปฏิเสธการหมั้นหมาย และการแต่งงานกับพี่สาวตน ดังนั้น คุณชายรองกับสาลินจึงทะเลาะกันทุกครั้งที่พบกัน สาลินเล่าเรื่องดังกล่าวให้พลฟัง โดยไม่ทราบว่าเขาเป็นคุณชายเล็ก การทะเลาะกัน กลับทำให้คุณชายรอง และสาลินยิ่งใกล้ชิดสนิทสนมกัน คุณชายรองรู้ว่าว่ารักสาลินเมื่ออัสนีย์มาใกล้ชิดสาลิน จึงกราบทูลเสด็จ ฯ เพื่อปฏิเสธแต่งงานกับศรีจิตรา ปัญหาทุกอย่างคลี่คลายลงเมื่อคุณชายเล็ก กราบทูลเสด็จ ฯ เพื่อขอแต่งงานกับศรีจิตรา ทั้งนี้ในฉบับละครโทรทัศน์ ได้ปรับเปลี่ยนเป็นความรักที่สลบคู่กัน ซึ่งเสด็จ ฯ ทรงตระหนักดีว่าเป็นเพราะพรหมลิขิต

แม้เรื่องสะใภ้จ้าว จะเสนอความรักของชายหญิง เพื่อให้ความสำเร็จอารมณ์แก่ผู้อ่าน และผู้ชมเป็นสำคัญ แต่ผู้วิจัยสังเกตว่าความรักที่เสนอในตัวบท มีความหมายแฝงที่สื่อถึงบทบาททางสังคม และระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมในช่วงเวลานั้น อันเป็นประเด็นน่าวิเคราะห์ต่อไปว่าคืออะไร และเป็นอย่างไร

ฉะนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความหมายที่สลับซับซ้อนของการกระบวนการสื่อ และสร้างความรัก เป็นประเด็นสำคัญ ด้วยการใช้อยุทธศาสตร์ (semiotics) เป็นกรอบแนวคิดสำหรับการพิจารณา

สัญศาสตร์หรือสัญวิทยา เป็นศาสตร์ที่ศึกษากระบวนการกำหนดความหมายจากการทำงาน ของสัญญาณ (sign) อันประกอบด้วยรูปสัญญาณ (signifier) และตัวความหมาย (signified) ชอกนาซี (Shaughnessy) และสแตดเลอร์ (Stadler) (สมเกียรติ ตั้งนโม, แปลและเรียบเรียง, 2546) กล่าวถึง สัญศาสตร์ ไว้ตอนหนึ่ง สรุปได้ว่าเดิมสัญศาสตร์ เป็นวิธีการที่ใช้ศึกษาเรื่องภาษา ต่อมาใช้ศึกษาระบบการทำงานของ เครื่องหมายต่าง ๆ ศาสตร์นี้ปรากฏขึ้นช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ผู้ริเริ่ม คือ แฟร์ดีนันด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) นักภาษาศาสตร์แนวโครงสร้างนิยม ต่อมานักวิชาการหลายท่านได้พัฒนาแนวการศึกษาขึ้น เช่น เพียร์ส (Peirce) นักปรัชญาชาวอเมริกา ได้นำมาใช้ศึกษาทำความเข้าใจระบบเครื่องหมายที่ไม่ใช่ภาษา เช่น ผลผลิตทางด้านสื่อ

งานศิลปะต่าง ๆ ก็ใช้สัญศาสตร์ ศึกษากระบวนการสื่อความหมาย เช่น ผลงานของเคอร์ติส (Curtin) (เถกิง พัฒโนภาส แปลและขยายความ, 2551, หน้า 35-50) ซึ่งใช้สัญศาสตร์วิเคราะห์ภาพที่สื่อแทนความหมาย ในสัญญาณของงานศิลปะต่าง ๆ เช่น งานจิตรกรรมประเภทภาพเหมือน และประเพณีนามธรรม งานทัศนศิลป์ และงานออกแบบ จากการวิเคราะห์พบว่ารูปสัญญาณอันเป็นตัวความหมายที่ถูกใส่รหัสไว้ นั่นคือจารีตอันเป็น อิทธิพลทางสังคมที่ “เชื่อมโยงสัญญาณเข้ากับความหมาย” ที่ใช้ภาพแทนความหมายนั่นเอง

โซซูร์ได้อธิบายว่าความหมายของสัญญาณ หรือสิ่งต่าง ๆ จะเกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์ของสิ่งนั้น กับสิ่งอื่นที่แตกต่างกัน แต่อยู่ภายใต้ระบบเดียวกัน ฐานะของระบบของสัญญาณ มี 2 ฐานะ คือ ความสัมพันธ์ ในแนวกระบวนการ หรือกระบวนการทัศน์ (Paradigmatic Relation) และความสัมพันธ์ในแนวกระบวนการ (Syntagmatic Relation) โซซูร์ (เจรีนลินโอฟาร์ (2545) เห็นว่าสังคมมนุษย์ได้สร้างความหมายต่าง ๆ ขึ้น ด้วยการกำหนดกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผนต่าง ๆ เพื่อสร้างความหมายกับสิ่งนั้น ๆ หรือพฤติกรรมนั้น ๆ

โรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) เป็นผู้บุกเบิกในการนำสัญศาสตร์เชิงโครงสร้างนิยม มาวิเคราะห์ กระบวนการสื่อความหมายของสื่อ ภาพ และตัวบทต่าง ๆ รวมทั้งใช้ในการศึกษาวรรณกรรม และวัฒนธรรม ผลงานการใช้มุมมองทางสัญศาสตร์ของบาร์ตส์ มาตีความสื่อในเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย คือ มายาคติ (Mythologies) ซึ่งวรรณพิมล อังคศิริสรพ (2558) ได้แปลเป็นภาษาไทย ส่วนการใช้มุมมอง ทางสัญศาสตร์ มาวิเคราะห์วรรณกรรมนั้น นพพร ประชากุล (2558, หน้า 91-159) ได้กล่าวถึงไว้ สรุปได้ว่า สัญศาสตร์วรรณกรรม (literary semiologies) ของบาร์ตส์ มุ่งพิจารณากระบวนการสื่อความหมายของ ตัวบทวรรณกรรม อันเป็นวัตถุทางสังคม และวัฒนธรรม จึงไม่อาจตัดขาดจากบริบทดังกล่าวได้ ภาษาถ้อยคำ มีหน้าที่ในการสื่อความหมายเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ความหมายตรง คือความหมายประจำคำเป็นความหมาย ที่รับรู้ได้ทันที และความหมายแฝงที่อนุมานตามความเคยชินจากสัญญาณ (convention) ถือเป็นความหมาย เชิงคติความเชื่อ และค่านิยมในสังคม และวัฒนธรรม ซึ่งถูกเข้ารหัสใน 5 ระดับ คือ 1. รหัสปริศนาเป็นรหัส ที่กระตุ้นความสนใจใคร่รู้เรื่องราว 2. รหัสเหตุการณ์ คือรหัสที่ทำให้ผู้อ่าน หรือผู้ชมรู้ว่าเกิดอะไรขึ้น 3. รหัสอรรถลักษณะ เป็นรหัสที่ช่วยสื่อความหมายคุณลักษณะของตัวละคร และสถานที่ 4. รหัสสัญลักษณ์ ที่ใช้สื่อความหมายให้เข้าใจในทางเดียวกัน 5. รหัสวัฒนธรรม เป็นความรู้ทั่วไปของคติความเชื่อที่เกี่ยวกับมนุษย์

นพพร ประชากุล (2552, หน้า 324-325) กล่าวถึงการวิจารณ์วรรณกรรมในแนวสัญศาสตร์ไว้ ตอนหนึ่งว่า นักสัญศาสตร์ ไม่ได้คัดค้านการศึกษาวรรณกรรมในแนวการจำลองชีวิตมนุษย์ และโลกด้วย ชื่นเชิงทางวรรณศิลป์ที่โน้มน้าวผู้อ่านให้เกิดความซาบซึ้งในสุนทรียภาพ และได้คติชีวิตไปตามเจตนา หรือ

ตามโลกทัศน์ของผู้แต่งซึ่งเป็น “ความหมายตรงตัว” แต่นักสัญศาสตร์ สนใจศึกษา “ความหมายแฝง” ที่เกิดจาก “คติความเชื่อค่านิยมที่คอยหล่อเลี้ยงเนื้อความของวรรณกรรม และคอยโอบอุ้มความหมายตรงตัวไว้”

จากการสังเขปเอกสารข้างต้น กล่าวได้ว่าสัญศาสตร์ เป็นการศึกษาการทำงานของสัญลักษณ์ ทั้งที่เป็นภาษาถ้อยคำ และไม่ใช่ถ้อยคำ อันประกอบด้วยรูปสัญลักษณ์ และความหมายสัญลักษณ์ โดยมุ่งวิเคราะห์ตีความความหมายแฝงที่สื่อความหมายตามบทบาทหน้าที่ทางสังคม และปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม เป็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยจะใช้ในการสำรวจความหมายดังกล่าวที่สื่อผ่านความรักในสะใภ้จ้าวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

วิเคราะห์คตินิยมของความรัก และกลวิธีการประกอบสร้างความรักในสะใภ้จ้าว

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ระเบียบวิจัยในครั้งนี้ คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ทฤษฎีสัญศาสตร์ เป็นเครื่องมือสำหรับวิเคราะห์ความรักในสะใภ้จ้าว

2. ขอบเขตข้อมูล ได้แก่ สะใภ้จ้าวฉบับนวนิยาย ของรจนา และฉบับละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ปี พ.ศ.2558

3. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความรักในสะใภ้จ้าว ในกรอบแนวคิด 2 ประเด็น คือ

3.1 คตินิยมของความรักในสะใภ้จ้าว

3.2 กลวิธีการประกอบสร้างความรักในสะใภ้จ้าว

4. นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. คตินิยมของความรักในสะใภ้จ้าว

จากการวิเคราะห์ความรักในสะใภ้จ้าว พบคตินิยมของความรักที่ตรงข้ามกัน 2 แบบ คือ คตินิยมการคลุมถุงชนกับคตินิยมการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง

1.1 คตินิยมการคลุมถุงชน เป็นวิธีการแต่งงานที่ผู้ใหญ่ฝ่ายชาย และฝ่ายหญิงเป็นผู้เลือกคู่ครองให้บุตรหลานของตน คตินิยมนี้สื่อผ่านเสด็จ ๙ หม่อมอำพัน คุณสอางค์ คุณสร้อย และศรีจิตรา ส่วนตัวละครฝ่ายคตินิยมการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง ได้แก่ คุณชายรอง สาลิน คุณชายเล็ก และคุณหญิงก้อย

เสด็จ ๙ หรือเสด็จป่า เป็นพระเชษฐภคินีร่วมพระบิดาของบิดาคุณชายรอง ซึ่งมียศเป็นหม่อมเจ้า เพราะเป็นบุตรของภรรยาหน้า ทานแต่งงานกับหม่อมอำพัน ส่วนคุณสอางค์ และคุณสร้อยพี่สาวของคุณสาววิทย์บิดาของสาลินนั้น มีบิดา เป็นพระยา มารดา เป็นหม่อมราชวงศ์ ทั้งสองท่าน เป็นป้าของสาลิน และศรีจิตรา คุณสอางค์ เป็นอดีตคู่หมั้นของเสด็จพระองค์เจ้าชายพระเชษฐาของเสด็จ ๙ ปัจจุบันอยู่ในวังในฐานะคนสนิทของเสด็จ ๙ ส่วนคุณสร้อยอดีตสาววัง อยู่บ้านราชดำริกับขุนเรือน และศรีจิตรา

สัญลักษณ์ของเครือญาติในสะใภ้จ้าว สื่อผ่านสถานภาพของเสด็จ ๙ ที่สูงส่งทั้งยศศักดิ์ และชาติตระกูล “เสด็จป่า ๙” และ “ป้า” คือญาติทางฝ่ายบิดาที่วิญญูโงกกว่า และเป็นผู้อุปถัมภ์หลาน ด้วยศักดิ์ที่สูงกว่า หม่อมอำพัน และสูงกว่าป้าของฝ่ายหญิง เสด็จ ๙ จึงทรงเป็นผู้บัญชาการการเลือกคู่ครองให้หลาน โดยมีคุณสอางค์และคุณสร้อยดำเนินการตามบัญชา “เอาตัวศรีจิตราเข้าไปรับการอบรมในวัง” (รจนา, 2557, หน้า 30)

ส่วนศรีจิตราเข้าวังเพราะ “ทั้งคุณป้าใหญ่ คุณป้าที่นี้บอกว่าจะต้องไป พี่ก็ต้องไป” (รจนา, 2557, หน้า 30) คำพูดของศรีจิตรา แสดงถึงการเชื่อฟังผู้ใหญ่ ซึ่งถือเป็นความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณอย่างหนึ่ง ศรีจิตรา อยู่ในวังภายในขอบเขตการสังเกตอย่างใกล้ชิดของเสด็จฯ ซึ่ง “ศรีจิตราจะรู้สึกว่าได้ทรงทอดพระเนตรอย่างตรวจตรากริยาท่าทางของหล่อน โดยละเอียดลอออยู่บ้าง อย่างจะทรงตรวจดูความบกพร่อง” (รจนา, 2557, หน้า 50-51)

ศรีจิตราถูกฝึกหัดงานช่าง กริยามารยาท และการวางตัวเป็นแม่บ้านแม่เรือน โดยอยู่ในการควบคุมของเสด็จฯ และคุณสอangkangนั้นสื่อถึงขบวนการขัดเกลาอันเข้มงวดด้วยการจำกัดขอบเขตสถานที่สำหรับทำกับพื้นที่ร่างกาย กริยาท่าทาง และการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อเตรียมความพร้อม และความเหมาะสมกับตำแหน่งสะใภ้จ้าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะภรรยาของ “หลานรัก” ของเสด็จป้า...ตำแหน่งของทายาทกองมรดกมหาศาล” (รจนา, 2557, หน้า 87)

การคลุมถุงชนเพื่อสรรหาคู่ครองสำหรับบุตรหลาน โดยเฉพาะผู้ที่สืบทอดมรดกตามค่านิยมของไทย ปรากฏในวรรณคดีไทยหลายเรื่อง เช่น บทละครนอกเรื่องสังข์ทอง กษัตริย์ท้าวยศวิมลก็เป็นผู้เลือกคู่ครองแก่พระธิดาทั้งเจ็ดองค์ ดังบทกลอนที่ว่า

ท้าวคิดรำพึงถึงเวียงชัย	นานไปจะเป็นของเขาคื่น
เห็นจะไม่จริงยั่งยืน	ด้วยลูกเต้าแต่พื้นเป็นธิดา
จำจะคิดปลุกฝังเสียยังแล้ว	ให้ลูกแก้วมีคู่เสนหา
ถ้าเขยคนใดดีมีปัญญา	จะยกพารามอบให้ครอบครอง

(กรมศิลปากร, 2545, หน้า 79)

ท้าวยศวิมล คือสัญญาของชนชั้นเจ้านายที่มียศตำแหน่งสูงสุด จึงมีอำนาจในการพิทักษ์วงศ์ของตนไว้ ด้วยการคัดกรองเขยที่ดี และมีปัญญาปราดเปรื่อง เพื่อมาครองบัลลังก์แทนตน กรณีเช่นนี้ตอกย้ำถึงอำนาจของผู้มีสิทธิกำหนดกรอบในการเลือกเขย สะใภ้ และผู้สืบทอดมรดก

พฤติกรรม และความคิดของตัวละครฝ่ายคลุมถุงชนล้วน แสดงถึงความเชื่อ และความคาดหวังในสังคมยุคนั้นว่าสะใภ้ และภรรยาที่ดั่งงาม เป็นพลังสำคัญในการเชิดชูชื่อเสียงเกียรติยศของสามี ดังที่เสด็จฯ ทรงกล่าวกับคุณชายรองว่า “ชายรอง ป้าจะบอกให้ ถ้าได้เมียดีก็ช่วยกันส่งเสริมให้เจริญต่อไป แต่ถ้าไปได้เมียไม่ดีเข้า มันก็จะมีแต่ให้จุดกันต่ำลงมา” (รจนา, 2557, หน้า 245) ถ้อยคำนี้ สื่อว่าการวางตัวที่เหมาะสม และศักดิ์ฐานะอันสูงส่งของภรรยา ย่อมมีส่วนสำคัญในการเกื้อหนุนเชิดชูสถานภาพของสามีเช่นกัน

1.2 คตินิยมการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง กลุ่มคตินิยมความรักแบบคลุมถุงชน ได้ตอกย้ำความผิดพลาดของคตินิยมการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง โดยอาศัยความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น ตลอดจนกรอบความประพฤติตนมากตบฐานะสะใภ้ หรือหญิงที่ชีวิตคู่ล้มเหลว เพื่อยืนยันว่าคตินิยมแบบที่ตนยึดมั่นนั้นนั้น เหมาะสมกว่าอันเป็นวิธีการรักษาอำนาจของฝ่ายตนให้คงไว้ ดังสื่อไว้ในคู่ของขุนชายโตกับจรรยาคุณสาวไทยกับขุนเรือน และคุณหญิงก้อยกับอัสนี

จรรยาอดีตคนใช้(ข้าหลวง)ในวัง เป็นภรรยาของคุณชายโต มีผลให้คุณชายโต พลาดตำแหน่งผู้สืบมรดก จึงสร้างความไม่พอใจให้แก่หม่อมอำพัน ดังความว่า “ถึงฉันจะมีลูกชายถึงสามคนก็จริงแต่พ่อพี่ชายโตของเธอมันก็ใจเร็วด่วนได้ไม่รักดี รับเอาคนใช้มาเป็นเมียเสียแล้ว” (รจนา, 2557, หน้า 44) คำบริภาษของหม่อมอำพัน นอกจากสื่อถึงนัยยะการไม่ยกย่องหญิงคนใช้ เพราะเห็นว่าฐานะต่ำกว่าตนแล้วยังสื่อถึงการแบ่งชนชั้นคนจากอาชีพ โดยถือว่าผู้ใช้แรงงานมีศักดิ์ฐานะต่ำในสังคม ย่อมไม่ควรเป็นสะใภ้จ้าว ความคิดนี้ได้ตอกย้ำ

ไว้ในตัวละครที่มีชนชั้นสูงกว่า เช่น เสต็จ ฯ ทรงกล่าวกับคุณชายรองว่า “ชายโตะนะเข้าสมาคมกับใครเขาไม่ได้ เพราะได้เมียเป็นคนต่ำ ต้องอับอายขายหน้าเขา” (รจนา, 2557, หน้า 244) จรวยคนรับใช้จึงเป็นต้นเหตุในการจุดรั้งเกียรติยศ และศักดิ์ศรีของสามีให้ตกต่ำลง

ส่วนการเลือกคู่ครองเองของคุณสาววิทย์ และอุ้นเรือนั้น แม้ชาติตระกูลสูงกว่า แต่คุณสาววิทย์ไม่สนใจคำทัดทานของพี่น้อง เพราะ “ได้เกิดติดอกติดใจเร่งเฝ้าให้ท่านบิดาไปสุขอ ถึงแม้ว่าพี่สาวทั้งสองจะคัดค้าน เพราะต้องการจะให้น้องชายได้แต่งงานกับสตรีที่มีเชื้อสาย “ผู้ดี” ด้วยก็ตาม” (รจนา, 2557, หน้า 13-14) ความตั้งต้นของคุณสาววิทย์เมื่อตกในวังรักอันตรึงใจกับอุ้นเรือนสาวชาวสวนนี้ ตรงลักษณะของท้าวชัยเสนกับนางมัทนา ในเรื่อง มัทนะพาธาที่ว่า “ความรักเหมือนโคถึก” (กรมศิลปากร, 2513, หน้า 282)

ตัวละครคุณสาววิทย์แสดงภาพของครอบครัวผู้ดีที่มีบุตรชายเพียงคนเดียว และเป็นคนเล็ก จึงเป็นความหวังของบุพการี และพี่น้องในการสืบต่อวงศ์สกุลกับหญิงผู้มีฐานะทัดเทียมกัน แต่ความรักที่มีต่อบุตรชายและน้องชายคนเดียวของตระกูลก็มากเกินไปจนไม่กล้าขัดใจ

อุ้นเรือนหญิง “ชาวสวน” เป็นภาพของหญิงในครอบครัวเกษตรกรที่อยู่ “เมืองนนท์” ซึ่งในรุ่นลูกถือเป็นย่านชานเมืองที่เจริญ แต่ในสมัยของอุ้นเรือน “เมืองนนท์” เป็นตัวแทนชนบท อุ้นเรือนจึงมีฐานะทั้งผู้ใช้แรงงานในการสร้างผลผลิต และยังเป็นคนบ้านนอก แต่ศักดิ์ที่ให้อุ่นเรือนยิ่งต่าง และต่ำกว่าคนอื่น ๆ คือ อุ้นเรือนเป็น “ลูกสาวเจ๊กชาวสวน” (รจนา, 2557, หน้า 19) นัยยะของ “เจ๊ก” ในยุคนั้นมักสื่อถึงชาวจีนที่เป็นกรรมกรรับจ้าง หรือค้าขาย และขาดความสำรวมกิริยาจากตามกรอบของผู้ดี ผลของความต่ำต้อยด้านชาติสกุล ให้อุ่นเรือนได้รับการปฏิบัติจากพี่สะใภ้เสมือนเป็นคนใช้

การเลือกคู่ครองของคุณหญิงก้อยผู้มีเชื้อสายจ้าวกับอัศนีย์ ถาวรพนิช (เถลิงการ) หนุ่มนักเรียนนอก ลูกชายของมหาเศรษฐีชื่อ “นายเอื้อน ถาวรพนิช” ที่มีข่าวว่าจะเป็นหุ้นส่วนใหญ่ในการก่อสร้างโรงแรมทันสมัยแข่งกับเอราวัณ” (รจนา, 2557, หน้า 134) อัศนีย์ แต่งงานกับคุณหญิงก้อยเพราะพึงใจ “ความเป็นเชื้อจ้าวเคยชินต่อการมีข้าทาสบริวารคอยรับคำสั่งมาแต่เล็กแต่น้อยทำให้เธอมีสง่าอยู่ในที่” (รจนา, 2557, หน้า 169) ส่วนคุณหญิงก้อย แต่งงานกับอัศนีย์เพราะได้ “อยู่บนกองเงินกองทองโดยแท้” (รจนา, 2557, หน้า 165)

ทัศนคติที่ว่า แม้ตัวละครทั้งสองจะต่างชนชั้น แต่ก็มีสิ่งที่เกื้อกูลกัน ชาติกำเนิดของคุณหญิงก้อยช่วยส่งเสริมเกียรติยศฐานะทางสังคมแก่อัศนีย์ ในขณะที่อัศนีย์คือชนชั้นนายทุนระดับนักธุรกิจจึงมีทรัพย์สินเกื้อหนุนคุณหญิงก้อย แต่ด้วยกรอบการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน และต่างยึดในกรอบของตน ไม่โอนอ่อนเข้าหากันทั้งคู่ก็ต้องหย่าร้างกัน ดังที่อัศนีย์กล่าวว่า “แข่งต่อแข่งเข้าหากันก็เลยหักเป๊าะเท่านั้นเอง” (รจนา, 2557, หน้า 135) ซึ่งสื่อถึงการไม่สามารถคละคล้ากันได้อย่างสนิทของชนชั้นทั้งสอง เพราะต่างนิยมแนวทางของตน

ในขณะที่คตินิยมการคลุมถุงชนเชื่อว่าอยู่กับไป “ก็จะต้องรักกันเอง” (รจนา, 2557, หน้า 245) คุณชายรองซึ่งยึดคตินิยมการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง กลับเห็นตรงข้าม ดังที่ปฏิเสธการแต่งงานกับศรีจิตรา เพราะ “ฉันไม่ได้รักเขา ฉันก็ไม่ควรจะแต่งงานกับเขา ให้เขาเสียใจวันนี้ ยิ่งดีกว่าต่างคนต่างจะต้องเสียใจกันไปตลอดชีวิต เพราะฉันไม่เชื่อที่ผู้ใหญ่ชอบพูดกันว่า แต่งกันไปแล้วก็รักกันเอง” (รจนา, 2557, หน้า 387) เหตุผลนั้น นอกจากสื่อถึงความเชื่อการครองคู่กันอย่างมีความสุขจะต้องมีความรักเป็นที่พื้นฐานแล้วยังแสดงถึงความเป็นสุภาพบุรุษของชายที่ไม่อาเปรียบสุภาพสตรี และยังมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นสำคัญอีกด้วย

คตินิยมนี้ได้ตกย้ำผ่านเหตุการณ์ที่คุณชายรองตัดสินใจจะแต่งงานกับคุณหญิงก้อย โดยไม่รังเกียจว่าเธอเป็นหม้าย ดังที่กล่าวกับคุณหญิงกลางว่า “พี่ไม่แคร์ใครทั้งนั้น แคร์อยู่อย่างเดียวเท่านั้นว่า จะทำให้

เสด็จบำเพ็ญเสวยพระทัย เพราะท่านก็ทรงเล็งเห็นว่าตั้งแต่เล็กแต่น้อย ส่งเสียให้เล่าเรียนสรรพวิชา แต่ถ้าวางใจจะแต่งงานกับพี่ พี่ก็พร้อมที่จะรับซื้อว่าเป็นคนทาส” (รจนา, 2557, หน้า 108)

คุณชายรอง เป็นสัญญาของผู้ที่บูชาความรัก คือ แม้ว่าคุณชายรองยังลังเลเพราะตระหนักดีว่า พฤติกรรมของคุณหญิงก้อยไม่เป็นที่ยอมรับของครอบครัว ส่วนคุณชายรองก็ยึดมั่นกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เป็นสำคัญ แต่ถ้าวางใจคนรักเต็มใจครองคู่กับตน คุณชายรองเลือกที่จะขัดคำสั่งอันถือเป็นความอกตัญญูต่อผู้ใหญ่ที่มีคุณ ในทางตรงข้าม เมื่อคุณชายรองรู้ตัวว่ารักสาลินก็ไม่ลังเลเข้ากราบทูลเสด็จ ฯ เพื่อปฏิเสธการแต่งงานกับศรีจิตราอย่างเด็ดเดี่ยว และตรงไปตรงมา คุณชายรองได้ตอกย้ำความคิดนี้กับคุณตาคุณยาย ว่า “คุณตาจะว่าผมผิดหรือถูก ผมก็ยอมรับทั้งสิ้น แต่ผมก็ได้ทูลเสด็จไปแล้วว่าผมจะแต่งงานกับศรีจิตราไม่ได้ เพราะผมรักสาลิน” (รจนา, 2557, หน้า 367) คำตอบสื่อถึงการยืนหยัดในคติการครองคู่ที่ต้องเกิดจากความรักกันและกัน เพื่อชีวิตคู่ยั่งยืน ทั้งยังแสดงว่าคุณชายรอง มีความรับผิดชอบและให้เกียรติผู้ใหญ่อย่างองอาจ รวมทั้งมั่นใจในการตัดสินใจของตนเอง และมั่นใจในคุณสมบัติของสาลิน

ในตอนเปิดเรื่องของสะใภ้จ้าวฉบับนวนิยาย สาลินกล่าวว่า “ทำไมนะคะ ทำไมนะ กับแค่แต่งงานกับหม่อมราชวงศ์แค่นี้ก็ต้องรันทด ถึงกับจะต้องส่งตัวพี่ศรีเข้าไปรับการอบรมในวังเทียวหรือคะ” (รจนา, 2557, หน้า 9) โดยเฉพาะแต่งงานกับ “ผู้ชายเขามีคู่รักอยู่แล้ว” (รจนา, 2557, หน้า 36) ถ้อยคำดังกล่าวสื่อถึงทัศนคติของสาลินที่ต่อต้านค่านิยมภรรยาว่าต้องทำหน้าที่แม่บ้านแม่เรือน ส่วนการแต่งงานแบบคลุมถุงชนโดยปราศจากความรักชีวิตคู่ย่อมมีแต่ความทุกข์ทรมาน ดังนั้นสาลินจึงต้องการให้คุณชายรอง “บอกผู้ใหญ่ชี้ว่าคุณไม่ต้องการแต่งงานกับพี่สาวของฉัน เพราะคุณรักคนอื่นอยู่แล้ว บอกพี่สาวของฉันจะได้ไม่ต้องมารับเคราะห์หนักทุกข์ทรมานใจ” (รจนา, 2557, หน้า 80) ข้อความนี้ ได้ตอกย้ำความคิดดังกล่าวอย่างชัดเจน รวมทั้งสื่อถึงลักษณะของหญิงที่มีอิสระ กล้าเผชิญกับความเป็นจริง และยังแสดงถึงค่านิยมของการแต่งงานว่าต้องมีพื้นฐานจากความรักของทั้งชาย และหญิง สาลินจึงคัดค้านการแต่งงานแบบคลุมถุงชนของศรีจิตราอยู่เสมอ

คุณชายเล็กในฉบับนวนิยาย เป็นสัญญาการเลือกคู่ครองเองอย่างอิสระเสรี แต่เมื่อประจักษ์ว่า คุณชายรอง และสาลินรักกัน คุณชายเล็กก็เสียสละ เพื่อให้ทุกอย่างลงเอยด้วยดี “เพราะมันยุ่งกันไม่รู้จะจบเมื่อไหร่ยังโง่งง ฉันเลยคิดอยากจะแต่งงานเสียที” (รจนา, 2557, หน้า 410) การกระทำของคุณชายเล็กเป็นการตอกย้ำคติความรัก และการแต่งงานที่ชายหญิงต้องรักกันทั้งสองฝ่าย คุณชายเล็กช่วยให้พี่ชาย และสาลินหญิงที่ตนหลงรักได้สมหวัง และด้วยความสงสารศรีจิตรา จึงกราบทูลเสด็จ ฯ ขอแต่งงานกับศรีจิตรา แต่คุณชายเล็ก และศรีจิตราในฉบับละครโทรทัศน์นั้นรักกัน

คตินิยมทั้งสองคติ แสดงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างความรัก เพศ และชนชั้น โดยมีการแต่งงานเป็นจุดหมาย ในขณะที่หญิงผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองดูแลครอบครัว เป็นผู้กำกับการคลุมถุงชน โดยใช้กรอบความรัก และหวังดีต่อหลานชายเป็นที่ตั้ง แต่ชายไม่ยอมสูญเสียอำนาจในการเป็นผู้เลือกหญิง และเป็นผู้กำหนดวิธีการเลือกคู่ครองเอง คือ ต้องแต่งงานกับหญิงที่ตนเลือก และรักเท่านั้น สาลินก็เป็นหญิงที่ถูกเลือกจากฝ่ายชายเช่นกัน แม้เสด็จ ฯ ที่เป็นหญิง ทรงยอมให้คุณชายรองแต่งงานกับสาลิน แต่พระองค์ก็มีอำนาจสูงสุดในการจัดงานสมรส ให้ดำเนินตามชนบประเพณี หากพิจารณาอย่างผิวเผินจึงเหมือนอำนาจชายเหนืออำนาจหญิง แต่หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วน จะเห็นว่าอำนาจชาย และหญิง จัดแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างสมดุล

2. กลวิธีการประกอบสร้างความรักในสะใภ้จ้าว

สำหรับกลวิธีการประกอบสร้างความรักในสะใภ้จ้านี้ พบ 2 กลวิธี คือ กลวิธีการสร้างความรักจากองค์ประกอบของบทตัวบท และกลวิธีการสื่อความรัก ผลการศึกษา ปรากฏดังนี้ คือ

2.1 กลวิธีการสร้างความรักจากองค์ประกอบของตัวบท พบกลวิธีการใช้ความเชื่อเรื่องพรหมลิขิต และการวางโครงเรื่องแนวรักสามเส้า โดยนำเสนอผ่านความลังเลของตัวละครหลักชายที่ต้องเลือกการแต่งงานตามหน้าที่ ซึ่งผู้ใหญ่มิมีพระคุณ “จัดการ” ให้ หรือเลือกการแต่งงานกับคู่รักของตน แต่ในที่สุดเขากลับเลือกทางสายที่สามโดยไม่มีใครคาดคิด

แนวเรื่องทั้งสองนี้ เป็นแนวนิยมที่มักใช้ประกอบสร้างเรื่องเล่าแนวรักโรแมนติก พรหมลิขิตในสะใภ้จ้าวได้แปรเปลี่ยนความขุ่นข้องหมองใจของคุณชายรอง และสาลินให้กลายเป็นความรัก อีกทั้งได้สลับให้คุณชายเล็กกับศรีจิตราได้ใกล้ชิดกัน คุณชายเล็ก ซึ่ง “ไม่ค่อยจะเชื่อเรื่องโชคละตา หรือพรหมลิขิต” (รจนา, 2557, หน้า 395) แต่เมื่อพบความพลิกผันด้วยตนเองก็ต้องเปลี่ยนความคิด พฤติกรรมดังกล่าวของคุณชายเล็ก สื่อถึงการยอมรับอำนาจ “พรหมลิขิต” ที่กำหนดให้คุณชายรองกับสาลินรักกัน แต่พรหมลิขิตก็ทำให้คุณชายเล็ก “ปลงตก” (รจนา, 2557, หน้า 395) “ไม่ตกอยู่ในห้วงเหวของผู้พ่ายรัก

ในฉบับละครโทรทัศน์ได้เน้นความเชื่อเรื่องพรหมลิขิตไว้หลายตอน เช่น เริ่มเรื่องด้วยการเล่าเรื่องของสาลินว่า “ทุกสิ่งขึ้นกับ“พรหมลิขิต”สุดจะดลบันดาลให้เป็นไป” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 1, 2558) รวมทั้งการทำงานของพรหมลิขิตที่กำหนดให้เนื้อคู่ได้ครองคู่กัน ดังที่คุณชายรองกล่าวว่า “จินตนาการของคนที่ตั้งขึ้นก็ยังมีศรัทธาไม่เท่ากับสิ่งที่โชคชะตาบันดาลให้เป็นไป” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 17, 2558)

พรหมลิขิตจัดสรรความรักได้อย่างลงตัว โดยการคลี่คลายความรักต้องห้ามของสาลินกับคุณชายรองที่จะกระทบต่อระบบคุณค่าทางจริยธรรม และระบบความสัมพันธ์ของเครือญาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างพี่น้องท้องเดียวกัน ด้วยการสร้างอรรถลักษณะ (seme) เชิงบวกของตัวละครที่ดำเนินตามกรอบของสังคม

สำหรับการวางโครงเรื่องแนวรักสามเส้านี้ได้ใช้กลวิธีการจัดวางโครงเรื่องย่อยที่ทับซ้อน และเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอยู่ 2 แนว คือ แนวชิงรักหักสวาท และแนวรักต้องห้าม โดยมีตัวละครหลัก คือคุณชายรองและสาลิน เชื่อมโยงเหตุการณ์สู่การไขรหัสปริศนาว่าหญิงใดจะได้เป็นสะใภ้จ้าว

การชิงรักหักสวาท เริ่มเมื่ออัสนีชิงชิงคุณหญิงก้อยคนรักของคุณชายรองไป ทั้งคู่แอบแต่งงานกันที่เมืองนอก ทำให้คุณชายรองทุกข์ทรมาน และอับอาย เพราะถูก “หมิ่นความเป็นชายอย่างฉกรรจ์” (รจนา, 2557, หน้า 87) ความรักแนวชิงรักหักสวาทได้เปลี่ยนเป็นรักต้องห้าม เมื่อคุณหญิงก้อยซึ่งหย่าขาดกับอัสนีหวนกลับมาคืนดีกับคุณชายรอง เพื่อใช้ “เป็นเครื่องล้างอาย ล้างมลทินที่เคยถล่มถล่มไปให้จงได้... หม่อมราชวงศ์ติตติราชนรินทร์...เป็นผู้ที่ใคร ๆ ก็รู้จักกันอยู่ว่าจะต้องได้รับมรดกอันมหาศาลของเสด็จฯ” (รจนา, 2557, หน้า 105) คุณชายรอง หลงเชื่อการหลอกลวงของคุณหญิงก้อย จึงยอมคืนดีด้วย แต่คุณชายรอง “เป็นของต้องห้ามเสียแล้ว” (รจนา, 2557, หน้า 45) เพราะมีคู่หมั้นแล้ว อีกทั้งเสด็จฯ ตำหนิว่า “หญิงก้อยนะเอาแต่ใจตัวเอง หัวสมัยเจ็บ จนกระทั่งเห็นว่าการที่จะนอนกับผู้ชายสักคนหนึ่งนั้นมันเป็นเรื่องธรรมดาสามัญเหลือเกิน” (รจนา, 2557, หน้า 244) ถ้อยคำนี้ สื่อถึงการดูแคลนหญิงหม้ายที่ประพฤตินั้นไม่เหมาะสม

ในขณะที่คุณชายรอง เป็นของต้องห้ามเพราะมีคู่หมั้น คุณหญิงก้อยก็เป็นของต้องห้ามไม่คู่ควรกับชายใด เพราะเป็นหม้าย และไม่รักษานวลสงวนตัว จึงมีสถานภาพต่ำต้อยกว่าคนทั่วไป ดังความใน

มหาเวสสันดรชาดกตอนหนึ่งที่กล่าวถึงหญิงหม้ายว่า “ครั้นจะอยู่ไปเป็นม่ายก็ตรอมจิต...เป็นสตรีมีผัวสองไม่ผ่องแผ้วเป็นราคะ” (กรมศึกษาธิการ, 2503, หน้า 73) หรือในเสภาขุนช้างขุนแผน นางทองประศรีกล่าวตำหนิ นางวันทองที่ไม่รักเดียวใจเดียว จึงเป็นหญิงด้อยคุณค่า ทั้งนี้เพื่อทักท้วงไม่ให้ขุนแผนพานางวันทองหนีไว้ว่า

วันทองหมองม่นเหมือนแหวนเพชร   แตกเม็ดกระจายสิ้นเป็นสองสาม
จะผูกเรือนก็ไม่รับกับเรือนงาม   แม้จึงห้ามหวงเจ้าเพราะเจ็บใจ ฯ
(กรมศิลปากร, 2544, หน้า 306)

สถานภาพหม้าย เป็นลักษณะเชิงลบของคุณหญิงก้อย แสดงผ่านเหตุการณ์ที่เธอดื่มเหล้าจนขาดสติ และออกจากการงานเดินรำไปกับคนเฝ้าดีดตาสามี คนแวดล้อมต่างรู้สึกว้า “มันมิได้ช่วยสร้างผลดีให้แก่สตรีผู้มีนามว่าคุณหญิงก้อยนั้นเลยแม้แต่น้อย จะมีก็แต่เสมอตัวหรือไม่ก็เลวร้ายลงยิ่งกว่าเดิมนั้นเสียอีก” (รจนา, 2557, หน้า 421) พฤติกรรมนี้ ตอกย้ำความไม่รักนวลสงวนตัวของหญิงหม้ายกับชาย ฉะนั้น แม้คุณหญิงก้อยจะอยู่ในชนชั้นสูงเสมอกับคุณชายรอง แต่การประพฤติตนที่เสื่อมเสียเช่นนี้ ส่อถึงความไม่เหมาะสมที่จะเป็นสะใภ้จ้าว

สะใภ้จ้าวยังใช้ความโกรธ และความเกลียดมาประกอบสร้างความรัก ดังการวิวาท และความโกรธเกลียดระหว่างคุณชายรองกับสาลิน ได้กลายเป็นความรัก เพราะความโกรธได้เผยตัวตนของสาลินที่ “โง่งมงายไปตรงมา” (รจนา, 2557, หน้า 385) แก่นแท้นี้ ทำให้คุณชายรองหลงรักเธอ และเมื่อมีชายอื่นมาพัวพันสาลิน โคร่งเรื่องจึงพลิกผันสู่รักสามเส้าแนวแย่งชิง โดยคุณชายรองแสดงความโกรธ ความแค้นของสาลิน ด้วยการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การออกคำสั่งเชิงกีดกันไม่ให้ใกล้ชิดชายอื่น หรือการถามเชิงประชดอย่างไม่พอใจเกี่ยวกับชายที่มาใกล้ชิดสาลิน เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบลักษณะของสาลินกับศรีจิตรา และคุณหญิงก้อยแล้ว จะเห็นว่าสาลินมีคุณสมบัติคาบเกี่ยวทั้งแบบศรีจิตรา และคุณหญิงก้อย ดังนี้

ศรีจิตรา	สาลิน	คุณหญิงก้อย
กุลสตรีไทย	ตามสมัย	ทันสมัย
เชื้อฟ้าผู้ใหญ่	เป็นตัวของตัวเอง	เอาแต่ใจตนเอง
รักนวลสงวนตัว	รักนวลสงวนตัว	อิสระในการคบชาย
เก็บความรู้สึก	เปิดเผย จริงใจ	ไม่จริงใจ

คุณสมบัติของศรีจิตราซึ่ง “มีความหมัดจดน่าดู ควรจะใช้คำพูดเปรียบเทียบว่า “งามคล้ายรูปปั้น” (รจนา, 2557, หน้า 351) นั้นสื่อภาพความงามตามอุดมคติแบบไทย ที่มักพบในชาววัง และแวดวงเชื้อสายผู้ดี แต่ในยุคของหนุ่มสาวสมัยใหม่ ศรีจิตรา คือหญิงที่ไร้ชีวิตจิตใจ ถูกปั้นถูกแต่งตามใจของผู้ใหญ่

ในมุมมองของคุณชายรอง ศรีจิตราและสาลินแตกต่างกัน “ตั้งแต่แรกเห็นเป็นต้นมาหล่อนผู้นั้นมิเคยที่จะหยุดนิ่งเป็น “ภาพตาย” อย่างที่พี่สาวของหล่อนเลย...อาภักิริยาของหล่อน...หาได้มีอะไรเคลือบแคลงแผ่แต่งแต่...โกรธง่าย หายเร็ว ความรู้สึกของหล่อนนั้นอ่านออกได้โดยง่ายนัก” (รจนา, 2557, หน้า 214-215) ความตรงข้ามนี้ ได้ตอกย้ำไว้ในความคิดของสาลินที่กล่าวเปรียบเทียบกับศรีจิตรา ให้คุณชายรองฟังว่า ศรีจิตรา เปรียบได้กับ “ต้นไม้ที่เจ้าของคอยทะนุบำรุง” (รจนา, 2557, หน้า 335) ในขณะที่สาลิน เปรียบเหมือน

“ตะโกปา” (รจนา, 2557, หน้า 336) ลักษณะของศรีจิตรา และสาลิน แตกต่างกันตามการอบรมเลี้ยงดูศรีจิตรา อยู่ในขอบเขตแบบกุลสตรี จึงประจวบต่อการเผชิญปัญหา ตรงข้ามกับสาลินที่ได้รับการอบรมให้ปรับตัว และอดทนต่อความผันแปรของธรรมชาติ และบุคคลแวดล้อม

คุณสมบัติของสาลิน สื่อถึงชีวิตที่เรียบง่าย ความเปิดเผยที่ทำให้คุณชายรองฝังใจ และเข้าถึงแก่นแห่งตัวตน และจิตใจของเธอโดยง่าย ซึ่งตรงข้ามกับพฤติกรรมของคุณหญิงก้อยที่เอาแต่ใจ มุ่งเอาชนะจน “หยามน้ำใจเขานัก ในการที่พาสามีเก่าไปควงเหย้าหยั้นเขาเช่นนั้น” (รจนา, 2557, หน้า 214) ลักษณะของคุณหญิงก้อย สื่อถึงความเคียดแค้น เพราะเห็นแต่คุณค่าของตนจนมุ่งเอาชนะคนอื่นตลอดเวลา

ดังนั้นภาพของสาลินจึงเป็นการผสมผสานคุณสมบัติของกุลสตรีในแบบเดิม และความทันสมัยในยุคใหม่ ไว้อย่างพอเหมาะ “ขนาดกำลังพอดี” (รจนา, 2557, หน้า 288) อันเป็นความลงตัวไม่ล้ำไปทางใด ทางหนึ่ง คุณลักษณะในการประพฤติปฏิบัติของสาลินนี้ชายพึงใจ และชื่นชม เช่น เมื่อสาลิน ปฏิเสธคุณชายรองที่จะเลี้ยงอาหารตอบแทน เพราะเกรงว่าคุณตาคุณยาย จะเป็นห่วงหากกลับบ้านช้า คุณชายรองได้กล่าวชมสาลินว่า “เธอเป็นเด็กดีจริงนะ” (รจนา, 2557, หน้า 193) หรือคุณชายรอง กล่าวตักเตือนสาลิน ที่ไปใกล้ชิดกับอัศนีย์ว่า “ไม่อยากจะเห็นผู้หญิงดี ๆ ต้องออกหัก” (รจนา, 2557, หน้า 273) พล หรือคุณชายเล็ก ก็ได้กล่าวชมสาลินที่เกรงคุณตาคุณยาย เป็นห่วงที่กลับบ้านช้า “คุณนี้เป็นเด็กน่ารักจัง” (รจนา, 2557, หน้า 206) หรือกล่าวกับคุณหญิงกลางว่า “สงสารเด็กเขาดี ๆ จะต้องมาออกหัก” (รจนา, 2557, หน้า 293) และอัศนีย์ กล่าวชมสาลินว่า “ดีใจที่รู้ว่าคุณเป็นเด็กดี ไม่เคยออกไปไหนกับใคร” (รจนา, 2557, หน้า 140)

คำกล่าวชมพฤติกรรมในเชิงบวกของสาลินนั้น สื่อถึงค่านิยมคุณสมบัติของสตรีที่ชายพึงใจ คือ การรักษาวงศ์วานตัวกับเพศตรงข้าม มีความรักความกตัญญู และอาทรต่อความรักความห่วงใยของผู้เลี้ยงดู และญาติพี่น้อง แต่ขณะเดียวกันก็ไม่อ่อนแอ สามารถรับผิดชอบ และช่วยเหลือตนเองได้

อรรถลักษณะ (seme) ของเด็ก มีทั้งเชิงบวก และเชิงลบ ในเชิงบวก สื่อถึงความอ่อนวัย ความไร้เรี่ยว ความสดใส ความบริสุทธิ์ และความเปิดเผย ในเชิงลบ เด็ก สื่อถึงความอ่อนประสบการณ์ ขาดความถี่ถ้วน ดังเหตุผลที่สาลิน กล่าวกับอัศนีย์ “ผู้หญิงไทยนะ ไม่นิยมที่จะไปไหนสองต่อสองกับผู้ชายที่ไม่รู้จักกัน อย่างนี้หรอกค่ะ” (รจนา, 2557, หน้า 140) แต่สาลิน มิได้ดูใจว่าการที่ตนนั่งรถไปกับคุณชายรอนนั้นกำลัง “ไปไหนสองต่อสองกับผู้ชาย” พฤติกรรมนี้เป็นความย้อนแย้ง และสื่อถึงลักษณะของเด็กที่ฉลาด แต่ขาดความเฉลียว เพราะรถเป็นพื้นที่ส่วนตัว และมีบริเวณจำกัด จึงสร้างระยะใกล้ชิดในการพบปะกันมากกว่า วัง บ้าน ห้องสมุดและร้านอาหาร

การพบปะ และความใกล้ชิด จึงเป็นอำนาจอย่างหนึ่งของความรัก ดังแสดงจากความสัมพันธ์ในเชิงตรงข้ามกันที่คุณชายรองปฏิบัติต่อศรีจิตรา และสาลิน แม้คุณชายรอง และศรีจิตราจะอยู่ในรอบรั้วเดียวกัน แต่ก็ได้สนใจพบปะกับศรีจิตรา ซึ่งแสดงว่าคุณชายรองไม่ต้องการที่จะสร้างความสนิทสนมกับคู่หมายที่อยู่ใกล้ชิดกัน แต่เขากลับมีเหตุต้องพบปะใกล้ชิด และมีเหตุที่ต้องขับรถไปส่งสาลินที่บ้านอยู่ห่างไกลถึงชนเมือง

สะใภ้จ้าว ใช้เรือนหอสื่อความสัมพันธ์ของความรักกับความโลก และความริษยา ดังคำบรรยายตอนหนึ่งว่า “เรือนหอ หรือถ้าจะพูดให้ถูกก็คือ “ตึกหอ” ได้มีการดำเนินการสร้างไปอย่างรวดเร็ว และประณีต” (รจนา, 2557, หน้า 297) ความหมายโดยตรงของ “ตึก น. อาคารที่ก่อสร้างด้วยอิฐปูนเป็นต้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 505) ส่วน “เรือน น. สิ่งปลูกสร้างที่ยกพื้นและกันฝา มีหลังคาคลุมสำหรับเป็นที่อยู่” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1021)

สัญญาของเรือนหอกับตึกหอ สื่อถึงความไม่เท่าเทียมกันในด้านคุณค่าราคา ความทันสมัย ขนาดความหรูหราโอ่อ่า รวมทั้งศักดิ์สกุล และความมั่งคั่งของผู้อาศัย เรือนหอ มักใช้ไม้สร้าง ซึ่งเสื่อมสภาพเร็วกว่าตึก ที่สร้างด้วยอิฐหินปูน อันสื่อคุณลักษณะของความหนักหนาแน่นจึงคงทน และมั่นคงกว่าไม้ ตึกให้ภาพที่ขนาดใหญ่โตสง่าโอโง่งกว่าเรือน และเป็นที่นิยมกว่าเรือนไม้ ฉะนั้นเรือนหอ หรือตึกหอจึงเป็นสัญลักษณ์ของมูลค่าทรัพย์สินที่ประกัน และประกาศฐานะของสะใภ้จ้าว ผู้จะได้ดูแลสมบัติ และบริหารในวังต่อไป

เรือนหอ ทำให้จรรยาสะใภ้ใหญ่เกิดความริษยาตริจิตรา ดังแสดงออกโดยยุ้งให้คุณชายโต ไปปลุกบ้านนอกวัง หรือการทำร้ายจิตใจตริจิตรา ด้วยการบอกให้ตริจิตรารู้ว่า คุณชายรองไม่เต็มใจแต่งงานกับตริจิตรา เพราะมีคนรักอยู่แล้ว สะใภ้จ้าวฉบับละครโทรทัศน์ ได้ใช้เรือนหอเน้นย้ำความริษยา และความละโมภของ คุณหญิงก้อย เช่น การกล่าวอ้างกับช่างทำผมว่าจะเข้าวังเพื่อ “จะเข้าไปดูเรือนหอของหญิง” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 13,2558) หรือการโต้เถียงเสด็จฯ อย่างไม่ยำเกรงว่าเรือนหอ “ควรจะเป็นของเราสองคน ซิเพคะ ในเมื่อคุณรองตัดสินใจจะแต่งงานกับหญิงแล้ว” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 13,2558)

ความโลภของคุณก้อยถึงขั้นพุดปดให้คนอื่นเข้าใจว่าตนได้เป็นเจ้าของเรือนหอ และอ้างว่าตนควรร่วมครอบครองเรือนหอ เพราะจะแต่งงานกับคุณชายรอง ความหลงในลาภยศ ทำให้คุณหญิงก้อยลืมความทรวง ขาดความละอาย จนคาดคั้นให้คุณชายรองกราบขอภักย์เสด็จฯ เพราะ “เราสองคนควรได้กลับไปใช้ชีวิตร่วมกันในวังวุฒิเวศน์แล้วก็จะได้อยู่เรือนหอหลังนั้น ให้สมเกียรติสมฐานะ” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 15,2558) เธอขอตัดสัมพันธ์รักกับคุณชายรอง เมื่อหมดหวังว่าจะได้ครอบครองสมบัติของวุฒิวงศ์ คุณหญิงก้อยจึงตกเป็นเหยื่อของกับดักที่คุณชายรองวางไว้ ในที่สุดคุณหญิงก้อยก็ต้องพลัดตำแหน่งสะใภ้จ้าวให้กับสาลิน ที่ต่ำศักดิ์สกุลกว่า อรรถลักษณะ (seme) ที่ตรงข้ามกันของหญิงสองคนนี้ สื่อถึงการเลือกคู่ครองที่ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติ และความประพฤติตามกรอบค่านิยม และชนบของสังคมมากกว่าชาติตระกูล และชนชั้น โดยอิงอาศัยความเชื่อด้านพรหมลิขิต เป็นทางออกที่เหมาะสม และสง่างาม

2.2 กลวิธีการสื่อความรัก เป็นวิธีการใช้รหัสเชิงสัญลักษณ์ และรหัสทางวัฒนธรรม อันเป็นสัญญาณที่คุ้นเคยเข้าใจกันทั่วไป ซึ่งพบ 2 กลวิธี คือ กลวิธีการบอกโดยอ้อม และกลวิธีการเอ่ยคำว่า “รัก” โดยตรง

ก. กลวิธีการบอกโดยอ้อม มีหลายวิธี วิธีหนึ่ง คือ การสื่อด้วยความหมายตรงข้ามของถ้อยคำ เช่น คุณชายรองตั้งคำถามกับสาลินว่า “ทำไมเธอถึงจงเกลียดจงชังฉันนักนะสาลิน” (รจนา,2557,หน้า 189) และตอกย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า “แล้วเธอยังจะเกลียดฉันอยู่อีกหรือ” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 8,2558) สาลินตอบย้ำถึง 3 ครั้งว่า “ฉันไม่ได้เกลียดคุณ” (รจนา,2557,หน้า 189) นัยยะของ “ไม่ได้เกลียด” อาจหมายถึงรู้สึกเฉย ๆ ไม่รัก ชอบ หรือรักก็ได้ ขณะตอบมีท่าทีที่อ่อนลงทั้งการหลบสายตา และการกล่าวขอโทษ จึงสื่อถึงโอกาสการพัฒนาเป็นความรักได้ ฉะนั้นคุณชายรองจึงรุกคืบด้วยการใช้เหตุบังเอิญผ่านไปทำงานของสาลิน “ฉันก็ผ่านมาแถวนี้ เห็นเธอนั่งอยู่ฉันก็เลยจะมาบอกรับเธอกลับบ้าน” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 9,2558) นั่นคือการสร้างระยะใกล้ชิดยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังใช้กลวิธีการตอกย้ำ เพื่อสื่อว่ารัก เช่น การที่คุณชายรองเน้นย้ำกับสาลินถึง 3 ครั้ง ในกรณีที่เธอไม่ต้องการให้ตริจิตราแต่งงานกับตน และกรณีที่คุณชายรองเลิกรากับคุณหญิงก้อยด้วยการยื้อถาม หรือการขอให้สาลินหาหญิงคนรักใหม่ให้ เช่น ฉากในห้องสมุดในวัง คุณชายรองกล่าวกับสาลินว่า “แล้วถ้าฉันหมดรักในหญิงก้อยแล้วละ เธอจะหาผู้หญิงคนใหม่ให้ฉันไหม” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 10,2558) หรือ ฉากงานเลี้ยงในวันประสูติของเสด็จฯ ที่สาลินสัญญาว่าจะหาทางให้คุณชายรองกับ คุณหญิงก้อยคืนดีกัน

คุณชายรองย้อนสาธินว่า “แล้วถ้าเธอทำไม่สำเร็จละ เธอจะว่ายังไง...ถ้าเธอไม่ยอมให้พี่สาวเธอแต่งงานกับฉัน เธอก็หาผู้หญิงคนรักใหม่ให้ฉันสิ หากคนที่ฉันจะรักเขาอย่างแท้จริงด้วย” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 12, 2558)

คุณชายรอง กล่าวซ้ำเพื่อสื่อให้สาธินรู้ถึงความมั่นใจของตนว่าจะไม่แต่งงานกับศรีจิตรา และจะไม่คืนดีกับคุณหญิงก้อย ซึ่งเป็นการบอกโดยนัยว่าคุณชายรองไม่ได้รักศรีจิตรา และไม่ได้รักคุณหญิงก้อยแล้ว คุณชายรอง ตั้งเงื่อนไขต่อรองด้วยชั้นเชิง และประสบการณ์ที่สูงกว่าว่าหากสาธินไม่สามารถช่วยให้คุณชายรองคืนดีกับคุณหญิงก้อยได้ สาธินต้องเป็นธุระในการสรรหาหญิงคนรักใหม่ให้ นั่นคือการเจาะจงให้สาธินทำหน้าที่เป็น “แม่สื่อ” ให้คุณชายรอง และผู้หญิงคนใหม่ได้รักกัน การคาดคั้นประกอบกับกิริยาท่าทาง และสายตาของฝ่ายชายที่มองสาธินจนเธอต้องหลบสายตา นั้น เป็นการสื่อให้รู้ว่าคุณชายรองพึงใจสาธิน ฉะนั้นนัยยะที่คุณชายรอง ต้องการส่งสารให้สาธินรู้นั้น จึงเป็นไปตามสำนวนที่คุ้นเคยว่า “แม่สื่อแม่ชัก ไม่ได้เจ้าตัว เอาหัวพันหลัก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 924) เพื่อบอกกล่าวโดยอ้อมว่าผู้หญิงที่คุณชายรองรักนั้น คือสาธิน การสื่อด้วยพฤติกรรมดังกล่าวนี้ ผู้อ่าน และผู้ชมที่คุ้นเคยกับสำนวนดังกล่าว สามารถเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว และชัดเจนว่าเป็นสัญญาณของการเกี้ยวพาราสี หรือการบอกกริยาวิธีหนึ่งนั่นเอง

กลวิธีการตอกย้ำ ยังพบในตัวละครศรีจิตรา ในฉบับนวนิยาย เธอเป็นผู้หญิงที่อยู่ในกรอบไม่เคยแสดงหรือบอกรักผู้ชายก่อน แต่ในฉบับละครโทรทัศน์ ศรีจิตรา คือหญิงที่เป็นผู้กระทำ กล่าวหาภรรยาประเพณี โดยเป็นฝ่ายบอกรักชาย ทั้งสื่อจากกิริยาอาการ สายตา หรือการแสวงหาความอ่อนแอของวิธีการสื่อความรักที่ลึกซึ้ง และซับซ้อนของศรีจิตรา คือการเล่านิทาน เช่น การเล่านิทานเวตาลเรื่องที่หนึ่งด้วยการตีบททำทาง การใช้ดอกบัวของนางปัทมาวดี เพื่อเป็นการบอกรักชายก่อน และตอกย้ำในนิทานเวตาลเรื่องที่สิบ ซึ่งเป็นการแต่งงานสลบคู่ เพื่อสื่อให้คุณชายเล็กรู้โดยเทียบเคียงว่า ศรีจิตรารักคุณชายเล็กไม่ใช่คุณชายรองผู้เป็นพี่ชายอันเป็นความรักสลบคู่เช่นกัน

การให้สิ่งของก็เป็นกลวิธีการสื่อว่ารักโดยอ้อมอีกวิธีหนึ่ง พบได้ในฉบับละครโทรทัศน์ คุณชายรองรู้ว่าสาธินชอบผ้าไหมในร้านตน คุณชายรองจึงถือโอกาสฝากผ้าไหมผืนนั้นกับศรีจิตรา ไปให้สาธินเพราะต้องการให้สาธินได้มีชุดงดงามใสในงานวันประสูติของเสด็จ ฯ เมื่อมีโอกาสคุณชายรองก็ชื่นชมความงามของสาธิน โดยแสดงออกทั้งสายตา และคำพูดว่า “เธอแต่งแบบนี้แล้ว สวยดี” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 11, 2558) หรือกรณีที่ศรีจิตรา มอบดอกกุหลาบสีแดงให้กับคุณชายเล็ก ถึงแม้ดอกกุหลาบ ถือเป็นสัญลักษณ์ของความรักรักที่คุ้นเคยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่คุณชายเล็กก็ไม่เข้าใจนัยยะนั้น

การแสดงความเป็นเจ้าของด้วยการดูแล และการปกป้อง การดูแล เช่น การรับส่งกลับบ้าน การห้ามอ่านหนังสือโรติกก่อนเวลาอันควร การว่ากล่าวตักเตือน โดยอ้างความหวังดี เช่น กรณีสาธินมีภาพข่าวกับอัศนีย์ แต่นั่นแสดงว่าคุณชายรองหึงหวงสาธิน ไม่ต้องการให้อัศนีย์มาพัวพัน การปกป้อง เช่น คุณชายรองปกป้องสาธินจากการลวนลามของอัศนีย์

การทดสอบเพื่อให้เปิดเผยตัวตน ในฉบับละครโทรทัศน์ เสด็จ ฯ ทรงแสร้งเนรเทศคุณชายรองออกจากวัง และตัดออกจากกองมรดก เพื่อใช้ความยากจนพิสูจน์รักแท้ ปรากฏว่าในขณะที่คุณหญิงก้อยแสดงความรังเกียจคุณชายรองที่ตกต่ำจนขอตัดสัมพันธ์รักกับคุณชายรอง ในทางตรงข้าม สาธิน กลับเปิดเผยความรู้สึกรักห่วงใยของคุณชายรองออกมาโดยไม่รู้ตัว พฤติกรรมของสาธินที่แสดงออกทั้งการเก็บกวาดบ้าน การพยายามทำอาหารแม้จะไม่ชำนาญ เพื่อช่วยคุณชายรองประหยัดค่าใช้จ่าย รวมทั้งการปรนนิบัติพยาบาลเมื่อคุณชายรองป่วยโดยมิได้รังเกียจนั้น นอกจากสื่อถึงอำนาจของความรักกับเศรษฐกิจแล้ว ยังสื่อถึงการทำบทบาทหน้าที่แม่บ้านแม่เรือนโดยปริยาย ซึ่งสาธินมีคุณสมบัติของแม่ศรีเรือนที่งดงามพร้อมร่วมทุกข์ร่วมสุข

ในยามตกยาก คุณชายรองจึงประกาศว่าสาลินก็รักตน และเหมาะสมที่จะเลือกเป็นคู่ครองและเป็นสะใภ้จ้าว การแสดงพฤติกรรมตามสัญญาของคู่รักโดยไม่ได้เอ่ยคำว่า“รัก” เช่น ในนวนิยาย คุณชายรองปฏิบัติต่อสาลินด้วยความแรงทั้งการ “ยึดต้นแขนทั้งสองของหล่อนไว้แน่น ลากเข้าไปชิดตัวเขา” (รจนา, 2557, หน้า 338) พร้อมกับกล่าวถ้อยคำด้วยความโกรธ ก่อนที่จะจูบสาลินนั้น การแสดงพฤติกรรมดังกล่าวมักเป็นชนบของชายหญิงที่เป็นคู่รัก ซึ่งอาจมีเรื่องได้แย้งกัน แต่คุณชายรองและสาลินไม่ใช่คู่รักกัน การแสดงความรัก และความหึงหวงของคุณชายรอง จึงไม่อาจสื่อให้สาลินเข้าใจได้ว่า คุณชายรองรักสาลิน แม้ในฉบับละครโทรทัศน์ จะมีการแสดงออกที่ละมุนละไม อีกทั้งการใช้ถ้อยคำ และน้ำเสียงที่อ่อนโยนของฝ่ายชายว่า “แล้วเธอจะทำเพื่อฉัน อีกซักเรื่องหนึ่งได้ไหม สาลิน” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 15, 2558) พร้อมทั้งโอบกอด และจูบอย่างนุ่มนวล นั้นเป็นสัญญาณของการสื่อความรักที่คุ้นเคยกันทั่วไป แต่ด้วยความสัมพันธ์ในฐานะมิใช่คู่รัก จึงส่งผลให้การสื่อความรัก และขอให้สาลินรักไม่ประสบความสำเร็จ

ข. กลวิธีการเอ่ยคำว่า “รัก” โดยตรง สะใภ้จ้าวทั้งสองฉบับ คุณชายรองได้บอกกล่าวโดยตรงกับผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายว่าตน “รักสาลิน” (รจนา, 2557, หน้า 368) ครั้งแรกสาลิน ทราบจากอุณเรณู และครั้งที่สองสาลิน ได้ยินจากการสนทนาของคุณชายรองกับคุณตาคุณยาย สาลินรู้สึกได้ว่า “ถึงเขาจะมีได้พูดประโยคนี้กับหล่อน แต่การที่เขาพูดกับคุณตาคุณยายนี้ซิ มันหนักแน่นมั่นคง ควรเชื่อถือได้มากกว่าที่เขาจะพูดกับสาลินเองเสียอีก” (รจนา, 2557, หน้า 368)

นัยยะข้างต้น สื่อถึงการประพฤติปฏิบัติตามกรอบประเพณีที่สังคมยึดถือว่าถูกต้อง และดีงาม เพราะให้เกียรติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายได้รับรู้ อันแสดงถึงความจริงใจ เป็นเหมือนพันธสัญญาที่ “หนักแน่นมั่นคง” กว่ากรอกรักกันระหว่างหญิงชายโดยตรง อีกทั้งสร้างความไว้วางใจ และมั่นใจแก่ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย แต่ชนบดังกล่าวในฉบับละครโทรทัศน์ได้เปลี่ยนไป สาลิน ต้องการให้คุณชายรองสารภาพรักกับเธอโดยตรง ดังที่เธอกล่าวกับศรีจิตราว่า “ถ้าเขารักสาจริง เขาก็ต้องมาบอกกับสาเอง” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 16, 2558) เมื่อเสด็จ ฯ หยั่งเชิงเรื่องการสู่ขอ เธอจึงป้ายเปี่ยงด้วยความซุนเคืองใจ เพราะคุณชายรองยังไม่ได้สารภาพรักกับเธอ

ดังนั้นการสื่อว่ารักที่ประสบความสำเร็จก็คือการบอกว่า “รัก” โดยตรงของชายกับหญิงที่ตนรัก อันเป็นสากลทั่วไป ดังการสารภาพรักตรง ๆ ของคุณชายเล็ก และของคุณชายรอง ด้วยสัญญาณของตะวันตกที่นิยมกันทั่วไป คือ การคุกเข่า การจับมือ การจูบมือ เช่น คุณชายเล็กจับมือศรีจิตรา คุกเข่าลง แล้วกล่าวว่า “ผมรักคุณศรี” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 17, 2558) ศรีจิตรา ยอมรับรัก โดยกล่าวว่า “ฉันรู้แล้วค่ะ ตอนนี้ฉันรู้แล้ว” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 17, 2558) หรือฉากที่คุณชายรองสารภาพรัก และขอสาลินแต่งงาน โดยคุกเข่า กุมมือสวมแหวน และจูบมือสาลิน ดังความว่า “ฉันรักเธอนะสาลิน เธอจะแต่งงานกับฉันไหม” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 17, 2558)

กลวิธีการสื่อว่ารักทั้งโดยการกระทำ หรือการพูดโดยอ้อมไม่ประสบความสำเร็จ เพราะเป็นการสื่อทางเดียว ขาดการเชื่อมความสัมพันธ์ความเป็นคู่รักกัน จึงไม่สามารถรับรู้เข้าใจกันทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้บริบทในปี พ.ศ. 2509 ยังมีจารีตของสังคมกำหนดระยะห่างระหว่างชายหญิง เป็นเขตขวางกั้นการแสดงความรู้สึกแท้จริงออกมา ประกอบกับชนบของรักต้องห้ามแนวกั้นเขากับน้องเมีย ถือเป็นความไม่เหมาะสมไม่ควรทางจริยธรรม เพราะนำความเสื่อมเสียต่อเครือญาติทั้งสองฝ่าย แต่เรื่องเล่าพลิกผันเหตุการณ์ให้เป็นรักกลับคู่ที่เหมาะสม เพราะเป็นเพียง “ว่าที่คู่หมั้น” “ว่าที่พี่เขย” และ “ว่าที่น้องเมีย” ผนวกกับความเชื่อเรื่อง “เนื้อคู่” จึงทำให้ทุกอย่างดีงาม ชายสารภาพ และขอแต่งงานกับหญิงได้อย่างถูกต้องตามประเพณีเมื่อแต่งงาน

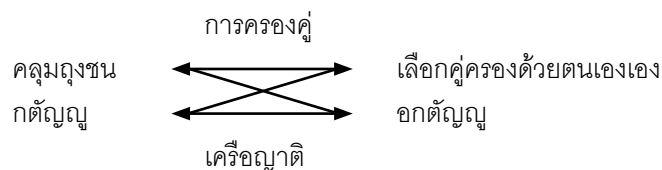
แล้วคำว่า “รัก” ก็ยังเป็นสิ่งสำคัญ ดังที่คุณชายรองกล่าวกับสาลินว่า “ความจริงแสนสวยที่ทำให้ฉัน รักเธอ” สาลิน “รู้ค่ะ ฉันรู้” (สะใภ้จ้าว ตอนที่ 17,2558)

ฉะนั้น การสื่อความรักโดยไม่ใช้ถ้อยคำ ย่อมไม่สื่อความหมายที่ชัดเจน และไม่ประสบผลสำเร็จ อย่างแท้จริงได้เท่าวิธีการสื่อความด้วยถ้อยคำว่า “รัก” อันเป็นสัญลักษณ์ที่คนคุ้นชิน แสดงว่าหญิงย่อมมีความสุขเมื่อชายบอกรักอย่างสม่ำเสมอ และส่งผลต่อชีวิตแต่งงานที่เป็นสุขอีกทางหนึ่ง

กลวิธีการประกอบสร้างความรักทั้งจากองค์ประกอบของตัวบท และกลวิธีการสื่อความรักล้วนถูกกำกับด้วยอำนาจทางสังคม และทางวัฒนธรรมที่วางกรอบความเหมาะสม คือคุณสมบัติของหญิงที่เป็นกุลสตรี บริสุทธิ์ และรักนวลสงวนตัว โดยการสร้างตัวละครปักษ์ที่มีอรรถลักษณะ (seme) ตรงข้ามและจุดลงเอยที่แตกต่างกัน เพื่อเน้นย้ำผลของการดำเนินตาม และไม่ดำเนินตามกรอบกำหนดของสังคมและวัฒนธรรม

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ความรักในสะใภ้จ้าวในด้านคตินิยมของความรัก ซึ่งมีทั้งคตินิยมการคลุมถุงชนที่ผู้ใหญ่อำนาจ และการเลือกคู่ครองด้วยตนเองตามความรักความพึงใจของตนเอง และการวิเคราะห์กลวิธีการประกอบสร้างความรักจากองค์ประกอบของตัวบท ซึ่งใช้แนวเรื่องรักสามเส้ามาโยงใยกับความเชื่อในพรหมลิขิต และการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อความรัก ซึ่งใช้กลวิธีการบอกโดยอ้อม และกลวิธีการเอ่ยคำว่า “รัก” โดยตรง ล้วนเป็นสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับความรัก เพศ และชนชั้น ซึ่งเกี่ยวโยงกับการแต่งงานของชายหญิง ภายใต้กรอบกำกับของระบบครอบครัวที่มีเครือญาติอุปถัมภ์ อันมุ่งการอยู่ร่วมกันให้เป็นปึกแผ่น โดยอิงอาศัยกรอบจริยธรรม และคติค่านิยมบุญคุณ และการตอบแทนบุญคุณที่เอื้อผลประโยชน์ เป็นตัวกำหนดอิทธิพลในการการเลือกคู่ครอง เพื่อความมั่นคงทางสังคม และเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ดังสรุปความสัมพันธ์ตามผังสี่เหลี่ยมศาสตร์ได้ดังนี้

คตินิยมความรักแบบคลุมถุงชน เป็นกลไกในการรักษาผลประโยชน์ของสถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจนั้นสืบจากคุณชายรอง คือผู้สืบทอดมรดก จึงถูกเสด็จ ๔ จับคู่ให้แต่งงานกับศรีจิตราที่ได้รับ การคัดสรรว่าเหมาะสมเป็นสะใภ้จ้าว ในฉบับละครโทรทัศน์เสด็จ ๔ กับคุณชายรอง แสวงติดตามครอบครอง คือคุณชายรองขัดคำสั่งเสด็จ ๔ กลับไปคืนดีกับคุณหญิงก้อย อันถือว่าเป็น “ผู้ทรยศ” หรือ “อกตัญญู” จึง ถูกลงโทษโดยตัดขาดจากวงศ์ตระกูล ซึ่งสะท้อนนัยยะของการสูญเสียสถานภาพอันสูงส่งทางสังคม และทรัพย์สินสมบัติ

กรณีนี้ แสดงว่าการคลุมถุงชน เป็นคตินิยมหลักที่ใช้ในการควบคุมการสืบทอดมรดกทรัพย์สิน และรักษาความยิ่งใหญ่ของวงศ์ตระกูล สัญลักษณ์นี้ ตอกย้ำเมื่อบิดาของอัศนีย์ จัดการเลือกคู่ครองให้เขา ดังมี ผู้กล่าวถึงว่า “ฉันพูดจริง ๆ นะ นายอัศนีย์นะ พ่อเขากำลังเจรจาขอผู้หญิงคนหนึ่งไว้ให้ เป็นลูกสาวคนใหญ่ คนโตเสียแล้ว แล้วก็ดูท่าจะสำเร็จแล้ว เมื่อสองสามวันมานี้เองยังเห็นเขาไปนั่งกินข้าวฉลองสัมพันธ์ไมตรีกัน อยู่สี่คน พ่อตาในอนาคต พ่อตัว แล้วก็เจ้าสาวในอนาคตด้วย” (รจนา,2557,หน้า 421) เหตุการณ์นี้ ชี้ชัดว่า อัศนีย์ คือภาพแทนของชนชั้นนายทุนระดับมหาเศรษฐีที่ยังคงดำเนินการเลือกคู่ครองในคตินิยม

การคลุมถุงชน เพราะเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มพูนผลประโยชน์ทางสังคม และเศรษฐกิจของตระกูล

คตินิยมการคลุมถุงชน เป็นสิ่งค้ำจุนความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับความรัก โดยเกี่ยวเนื่องกับระบบเครือญาติในการจัดการสถาบันครอบครัว ให้มีความมั่นคงทั้งเกียรติยศ ชื่อเสียง และเงินทองสืบต่อกันไปรุ่นต่อรุ่น ทั้งนี้ ประเพณีการคลุมถุงชนมีอยู่ทั่วไปทั้งไทย ยุโรป และเอเชีย ดังที่วรากรณ์ สามโกเศศ(2558) กล่าวถึงการคลุมถุงชนของอินเดีย ซึ่งบิดาฝ่ายหญิงเป็นผู้จัดการการแต่งงาน เพราะเป็นกลไกการสร้าง ความมั่นคง และรักษาความมั่งคั่งของครอบครัว หรือในผู้จัดการรายวัน (2553)กล่าวถึงการคลุมถุงชนของชาวจีนไว้ว่ามีมาประมาณ 4,700 ปีก่อน มีทั้งกรณีหนุ่มสาวได้พบกันก่อนแต่งงาน และกรณีหนุ่มสาวไม่เคยพบกันก่อนแต่งงาน ดังนั้นการแต่งงานตามคตินิยมของการคลุมถุงชน จึงมุ่งที่ความมั่นคงของสถาบันครอบครัว อันประกอบด้วยเกียรติ และเงินทอง รวมทั้งความทัดเทียมทางชนชั้น และสถานภาพของชายหญิง

แม้แต่คตินิยมการเลือกคู่ครองด้วยตนเองก็มุ่งผลประโยชน์ดังกล่าวเช่นกัน ดังที่คุณหญิงก้อยแต่งงานกับอัศนีย์ หรือเมื่อเธอหวนกลับมาหาคุณชายรอง ก็เพื่อมุ่งคงสถานภาพทางสังคม และเพื่อมุ่งหวังทรัพย์สินเงินทองที่สามารถอำนวยการความสะดวกสบาย ความโอ่อ่าหรูหรา ให้ตนเองทั้งสิ้น

สะใภ้จ้าวฉบับละครโทรทัศน์ ตอกย้ำความเชื่อเรื่องพรหมลิขิตไว้หลายครั้ง เช่น จากความเชื่อของตัวละครยายพิน คุณนมน้อยย้อย สาลิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสด็จ ฯ ที่ทรงกล่าวไว้อย่างมั่นพระทัยในงานวันประสูติว่า “งานนี้มันผิดผีผิดตัวกันไปหมด สุนัขที่สุดเลย มันเป็นพรหมลิขิตจริง ๆ มันเป็นพรหมลิขิต จริง ๆ”(สะใภ้จ้าว ตอนที่12,2558) เสด็จ ฯ คือสัญญาของผู้มีอำนาจที่มีความยุติธรรม เข้าใจชีวิต ขณะเดียวกันก็ตระหนัก และเชื่อว่าพรหมลิขิตกำหนดทุกอย่าง ดังนั้นการคลุมถุงชนก็ไม่อาจชนะ “พรหมลิขิต” เพราะเป็นอำนาจที่เหนือการควบคุมของมนุษย์ คุณชายรอง ได้เป็นผู้ตัดสินใจเลือกคู่ครองเอง ได้แต่งงานด้วยความรัก และยังคงได้ชื่อว่ามีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ก็เพราะอำนาจของพรหมลิขิตทั้งสิ้น

แม้ว่าพรหมลิขิต มีอำนาจเหนือมนุษย์ แต่ในเชิงบวกพรหมลิขิต คือการถ่วงดุลของอำนาจในการปกครองครอบครัวของชายหญิง อีกทั้งยังแสดงถึงการรวมขอม และการยอมถอยอย่างมีชั้นเชิงอันนำไปสู่การสมานฉันท์ของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ เสด็จ ฯ ยังคงเป็นหญิงที่น่าเคารพยกย่องของทุกคน ในขณะที่คุณชายรองก็ยังเป็นหลานชายผู้สืบทอดร่วมกับคนที่ตนรัก และรักตน เมื่อแต่งงานแล้ว คุณชายรองกับสาลิน ได้ครอบครองตำแหน่งด้านหนึ่งร่วมกับเสด็จ ฯ นั้นแสดงว่าเสด็จ ฯ และคุณชายรองยังคงสามารถรักษาความมั่นคงทั้งสถานภาพทางสังคม และทางเศรษฐกิจของตนไว้ได้

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงกระแสความ (syntagm) และในเชิงกระบวนชุด (paradigm) ของ “สะใภ้จ้าว” จะเห็นว่า ความหมายเชิงกระแสความตามชื่อเรื่อง และเนื้อหาของสะใภ้จ้าวก็คือ “สะใภ้ของจ้าว” คำว่า “สะใภ้” ในพจนานุกรมหมายถึง “หญิงที่มาแต่งงานกับญาติผู้ชาย, เมียของญาติ เช่น ถ้าเป็นเมียของลูกชายเรียกลูกสะใภ้ เป็นเมียของลุง เรียก ป้าสะใภ้” (ราชบัณฑิตยสถาน,2556,หน้า 1195) ส่วน “จ้าว” หรือในปัจจุบันคือ “เจ้า” ในพจนานุกรมหมายถึง “ผู้เป็นใหญ่,ผู้เป็นหัวหน้า เช่น เจ้านคร,เชื้อสายของกษัตริย์ นับตั้งแต่หม่อมเจ้าขึ้นไป” (ราชบัณฑิตยสถาน,2556,หน้า 335)

ความหมายโดยตรงของ “สะใภ้ของจ้าว” ก็คือ หญิงที่มาแต่งงานกับญาติผู้ชายที่เป็นจ้าว หรือภรรยาของญาติสามีที่เป็นจ้าว ในเรื่องเล่าสะใภ้จ้าวก็คือหญิงที่จะมาแต่งงานกับหลานชายของเสด็จพระองค์เจ้าหญิง จึงมีฐานะเป็นหลานสะใภ้ของจ้าว ซึ่งความหมายแฝงสื่อถึงสถานภาพของหญิงที่ต้องเป็นภรรยาของชายที่สืบเชื้อสายจ้าว ฉะนั้นบทบาทหน้าที่ของหญิงทั้งในฐานะสะใภ้ และภรรยา จึงต้องเป็นไปตามแบบแผนการปฏิบัติหน้าที่ญาติฝ่ายชายกำหนด เป็นสำคัญ

ในสะใ้จ้าว ศรีจิตรา ถูกผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายเลือกเป็นสะใ้จ้าว เพื่อสืบต่อพันธะสัญญาที่เคยผูกพันกันมาตั้งแต่สมัยคุณป้าสองคักกับพี่ชายของเสด็จ ฯ ศรีจิตราจึงเป็นผู้ถูกเลือกให้แต่งงานกับหลานของเสด็จ ฯ ในขณะที่คุณชายรองเลือกสาลิน คือผู้เหมาะสมที่จะแต่งงานเพื่อเป็นสะใ้จ้าว เพราะ “เสด็จป้ามีพระประสงค์จะให้เขาแต่งงานกับหลานสาวของคุณสองคัก ซึ่งเป็นพระสหายสนิท สาลินก็เป็นหลานสาวของคุณสองคักเหมือนกัน” (จรรยา, 2557, หน้า 385) ความคิดนี้ถือว่าคุณชายรอง ยอมแต่งงานกับหลานของคุณสองคักกับคนที่คุณชายรองเลือกเอง มิใช่ผู้ใหญ่เลือกให้ ดังนั้นอีกหนึ่งนัยยะ “สะใ้จ้าว” จึงสื่อถึงอำนาจของฝ่ายชายที่เป็นใหญ่ เป็นเจ้าของหญิงที่จะมาเป็นสมาชิกของครอบครัวในฐานะสะใ้ และในฐานะภรรยาของหลาน อันแสดงถึงสามี และเครือญาติฝ่ายชายเป็นใหญ่ หญิงเป็นเพียงวัตถุสิ่งของที่ถูกรับรองเป็นเจ้าของ ดังปรากฏจากความรู้สึกในวันเข้าหอของสาลินว่า “เจ้าสาวของเขาชำเลื่องค่อนอย่างอน ๆ แต่สตรีผู้ใดก็ตาม เมื่ออยู่ในวันวิวาห์ของตน และในขณะที่ใกล้เวลาที่ตนจะต้องตกเป็นของบุรุษหนุ่มโดยแท้แล้วเช่นนั้นก็ย่อมอดรู้สึกขวยเขินเสียมิได้” (จรรยา, 2557, หน้า 422)

เหตุการณ์นี้ สื่อนัยยะถึงอำนาจของความรักที่ทำให้หญิงเช่นสาลินผู้ที่ต่อต้านความไม่เสมอภาคของหญิงชาย กลับกลายเป็นหญิงรู้สึกยินดี และยินยอมให้ถูกรับรอง และครอบงำในฐานะสะใ้ที่มีชายเชื้อสายจ้าวเป็นเจ้าของเรือนกาย และเรือนใจของเธอ

หากใช้สัญญา “คือ” แทนที่สัญญาว่า “ของ” จะได้สัญญา “สะใ้คือจ้าว” ความหมายนี้ สื่อจากเรือนหอ หรือห้องหอของคุณชายรองกับสาลิน ที่ไม่ใช่เรือนหอ หรือตึกหอ แต่เป็นตึกที่พักที่เสด็จ ฯ ประทับ “ตึกพักใหญ่ทางปีกขวา” (สะใ้จ้าว ตอนที่ 17, 2558) ในนวนิยายบรรยายว่า “กิตติราชนรินทร์ว่า ดั่งร่างของเจ้าสาวผู้น่ารักของเขาเข้ามาใกล้ ประคองพาเดินไปที่หน้าต่าง ณ สนามใหญ่เบื้องหน้านั้น แหกหรือที่มากินเลี้ยง และร่วมเป็นพยานในความสุขของเขาทั้งสองกำลังทยอยกันกลับ” (จรรยา, 2557, หน้า 423)

ภาพดังกล่าว สื่อความหมายแฝงอีกนัยยะหนึ่งว่า “สะใ้คือจ้าว” นั้น สะใ้จะเป็นผู้กระทำบทบาทของจ้าว ซึ่งไม่ใช่บทบาทโดยสายเลือด แต่เป็นบทบาทในตำแหน่งภรรยาที่เป็นเจ้าของมรดกร่วมกับสามี ผู้เป็นเจ้าของมรดกของจ้าว สะใ้จึงคือผู้ที่ต้องทำหน้าที่ดูแลทรัพย์สินสมบัติบ้านเรือน ญาติพี่น้อง และบริวารของสามี หรืออีกนัยหนึ่งฐานะของหญิงที่เป็นสามีภรรยา เมื่อเป็นสะใ้จ้าว สถานภาพย่อมเปลี่ยนแปลงตามฝ่ายสามี “สะใ้คือจ้าว” จึงสื่อถึงสถานะของสะใ้ผู้เป็นเจ้าของผลประโยชน์ ผู้ดูแลทรัพย์สินสมบัติ เครือญาติและบริวารของสามี

สะใ้จ้าว ในฐานะเรื่องเล่าสร้างความสุขหรรษาแก่ผู้อ่านผู้ชม โดยจำลองโลกสมมุติให้เสมือนจริง แต่สัญญาในระดับลึก ได้สื่อ และสื่อถึงเครือข่ายของอำนาจที่สัมพันธ์กับความรัก คือ ระบบครอบครัวที่ต้องอุปถัมภ์ลูกหลานกำพร้า โดยผู้อุปถัมภ์เป็นเพศหญิงของญาติฝ่ายพ่อที่ศักดิ์ และชนชั้นสูงกว่า รวมทั้งอาจสูงกว่า มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่า ดังนั้น ไม่ว่าการแต่งงานจะยึดคตินิยมแบบใดก็ตาม แต่ก็ยังถูกรับรองด้วยผลประโยชน์ของความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางชนชั้น และเพศ โดยอิงหลักของการสืบสกุล

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2545). **บทละครนอก พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)**. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์.
- กรมศิลปากร. (2513). **ศกุนตลา มัทนะพาธา ท้าวแสนปม ประมวลสุภาสิต พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธทรงมังกฎเกล้าเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ ฯ : รุ่งเรืองรัตน์.
- กรมศิลปากร. (2544). **เสภาขุนช้างขุนแผน เล่ม 1**. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ ฯ : ศิลปาบรรณาคาร
- กรมศึกษาธิการ. (2503). **มหาเวสสันดรชาดก ฉบับ 13 กัณฑ์**. กรุงเทพฯ ฯ : ครูสภา.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2549). **ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ : เอดิสันเพรสโปรดักส์.
- กูชิล. (07-12-2015). **ดูละครสะใภ้จ้าวย้อนหลัง ทุกตอน**. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2559. จาก <http://lakorn.guchill.com/>
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). แฟรตติง เดอ โซซูร์ กับพัฒนาการของวิธีการหาความรู้แบบโครงสร้างนิยมใน **สัญวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ ฯ : วิชาสา.
- เถกิง พัฒโนภาส (แปลและขยายความ). (2551). สัญศาสตร์ กับ ภาพแทนความ ใน **วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. 1(1), 35-50.
- นพพร ประชากุล. (2552 ก). คำนำเสนอในแล่นเนื้อถ้อยหนังสือ “สัญศาสตร์โครงสร้างกับการวิจารณ์ภาพยนตร์. (235-252). ใน **ยอกอักษรย้อนความคิด เล่ม 2 ว่าด้วยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. นพพร ประชากุล(รวบรวม). กรุงเทพฯ ฯ : อาน.
- นพพร ประชากุล. (2552 ข). สัญศาสตร์กับวรรณกรรม. (319-327). ใน **ยอกอักษรย้อนความคิด เล่ม 1 ว่าด้วยวรรณกรรม**. นพพร ประชากุล(รวบรวม). กรุงเทพฯ ฯ : อาน.
- นพพร ประชากุล. (2558). วิลลิ่ง บาร์ตส์ กับสัญศาสตร์วรรณกรรม. (91-159). ใน **มายาคติ**. นพพร ประชากุล (บรรณาธิการ-แปล). (พิมพ์ครั้งที่ 5). แปลโดย วรรณพิมล อังคศิริสรพ. กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตย และการพัฒนาโครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- ปริศนา นวนิยาย**. (19 เมษายน 2560). สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2560 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ผู้จัดการรายวัน>. (2553). **‘คลุมถุงชน วิถีแห่งรักแบบจีนๆ ผ่านแม่สื่อแม่ชัก**. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2560. จาก <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9530000020039>
- รจนา (2557). **สะใภ้จ้าว**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ ฯ : โพสท์ พลับลิชซิง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ ฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรากรณ์ สามโกเศศ. (2558). **อินเทอร์เน็ตสร้าง “กึ่งคลุมถุงชน”** สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2560 จาก <http://www.varakorn.com/page.php?id=342>
- สมเกียรติ ตั้งนโม. (แปลและเรียบเรียง). (กรกฎาคม 2546). **Semiology-The study of Sign สัญศาสตร์: การศึกษาเรื่องเครื่องหมาย**. สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2560 จาก <http://http://v1.midnightuniv.org/midarticle/newpage12.html>
- สะใภ้จ้าว**. (2553). สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2559 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%AA%E>

Herbert, Liou. (2011). *Tool for Text and Image Analysis : An Introduction to Applied Semiotics*.

Translated by Tabier, Julie Retrieved on May 10, 2017. From <http://www.signosemio.com/documents/Louis-Hebert-Tools-for-Texts-and-Images.pdf>.

Yale French Studies. (2010). *The Interaction of Semiotic Constraints Author(s) : A.J. Greimas and Francois Raster*. In Yale French Studies : Game, Play, Literature. (11). 86-105.